

سخن نخست

ضرورت اخلاق حرفه‌ای در آرشیو

بهناز زرین کلکی^۱

آرشیو ملی هر کشور، نقش مهمی در حفظ و نگهداری آثار پرارزش مکتوب و غیرمکتوب آن دارد و به لحاظ ایفای نقش استنادی در تحریر تاریخ جوامع، از جایگاهی ویژه و انحصاری برخوردار است. از این رو، برای حفظ موقعیت و توسعه توأم با نوآوری، ناگزیر است تلاش زایدالوصفی از خود ظهور و بروز دهد.

امروزه با رویش فزاینده ارزش‌های متنوع در محیط کار که به دنبال پیچیده‌تر شدن حرفه‌ها پدید آمده است، برای بازشناسی اعمال صحیح از ناصحیح و پرهیز از آزمون و خطاهای مکرر، نیازمند یکسری دستورالعمل‌ها و راهنمایی‌های عملی و کاربردی هستیم. این دستورالعمل‌ها با شناسایی و اولویت‌بندی ارزش‌ها برای جهت‌بخشی به رفتارهای سازمانی و تدوین خط‌مشی‌های بنیادی و ارائه راهکارها در حل معضلات اخلاقی شکل می‌گیرد. از چنین راهنمایی‌هایی در اصطلاح «اخلاق حرفه‌ای» نام برده می‌شود که بر شایستگی رفتارهای سازمانی تأثیر عمیقی می‌گذارد و درست به همین دلیل، هر حرفه ناگزیر از داشتن اصولی به نام اصول اخلاق حرفه‌ای است.

آرشیو ملی ایران به لحاظ سابقه و تجربه نسبتاً طولانی و نیز جایگاه نمادین، مسئولیت تدوین و ترویج اخلاق حرفه‌ای آرشیو را با توجه به مقتضیات بومی خود، برعهده دارد. وجود سه عنصر سابقه، تجربه و جایگاه نمادین و رابطه معنادار آن‌ها با تحول مستمر، نوآوری و خلاقیت، از آرشیو ملی موجودی ساخته است که بتواند برای صداقت، امانت، انصاف، وفاداری و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، تعریفی عملی - منطبق بر مصادیق عینی - ارائه کند تا با تعریفی که از این اصول بنیادین به دست می‌دهد بتواند خصوصیت ارزش‌هایی را تعیین کند که در ایجاد پیوند بین اعضای

۱. کارشناس حقوق، مشاور معاون اسناد ملی؛
zarrin.be@gmail.com

سازمان مؤثر است.

شناخت عوامل رشددهنده و یا تضعیف‌کننده اصول اخلاق حرفه‌ای از جمله مسائلی است که سخت مورد توجه برنامه‌ریزان جامعه آرشیوی است.

از اهداف اصلی در تدوین اصول اخلاق آرشیوی، می‌توان ایجاد همسویی در نگرش حرفه‌ای، رضایتمندی در نیروی انسانی و رفع سوء تفاهات رفتاری را نام برد. معرفی یک «کار متعهدانه حرفه‌ای» و تمرین و تداوم در بحث و گفت‌وگو درباره ارزش‌ها، رشد صراحت در محیط کار و افزایش روحیه صداقت و همکاری را به دنبال خواهد داشت. در چنین فضایی، امکان هماهنگی و تطابق بین ارزش‌های فردی و ارزش‌های سازمانی، بیشتر فراهم خواهد شد. البته موفقیت برنامه‌های اخلاقی در سازمان بستگی ویژه به چگونگی انطباق رفتار کارکنان با خطمشی‌ها و رویه‌های تعیین شده دارد.

اگر بتوان برای هر یک از تخصص‌های آرشیوی، معیارهای رفتار مطلوب حرفه‌ای را معین کرد، در واقع چارچوب اصلی ارزش‌ها و مسئولیت‌ها ترسیم شده است. برای مثال، مشخص می‌شود که چه ارزش‌هایی در حیطه اطلاع‌رسانی موجب رعایت بی‌طرفی، حفظ اسرار و صداقت می‌شود و یا در قلمرو تنظیم و توصیف اسناد، موجب رعایت امانت، وفای به عهد و مسئولیت‌پذیری است. البته فرهنگ سازمانی از جمله عوامل تأثیرگذار در اخلاق حرفه‌ای قلمداد می‌شود و از سطوح و لایه‌های متفاوتی تشکیل یافته است که هر کدام به واسطه بروز دیگری رخ نموده‌اند. لایه‌های سطحی فرهنگ سازمانی، شامل واکنش‌های رفتاری است که خود نیز معلولی از لایه‌های عمیق‌تر است. لایه‌های عمیق‌تر و نهفته فرهنگ سازمانی مشتمل بر آگاهی‌ها، بایدها و نبایدها، باورها، ارزش‌ها، مبانی اعتقادی و ... است. پس می‌توان چنین نتیجه گرفت که اخلاق حرفه‌ای متأثر از معیارهای ارزشی و دیدگاه‌های ایدئولوژیک، فرهنگ اجتماعی و همچنین فرهنگ سازمانی می‌باشد که ناظر بر فرایند حرفه‌ای است.

بنابراین اصول اخلاق آرشیوی در تصویرسازی مثبت از سازمان نقش مهمی ایفا کرده و می‌تواند ارزش‌های مطرح آن را مدیریت کند. اصول اخلاق حرفه‌ای چون برگرفته از نیازهای حرفه‌ای در مقاطع زمانی خاص است، لذا با تغییر نیازهای سازمانی قابل تغییر است. بنابراین بازنگری مجدد در فواصل معین از ضروریات آن خواهد بود. همیشه می‌باید به یاد آورد که نتیجه اصول اخلاقی در شکل‌گیری رفتارهای مشخص شده‌ای در محیط کار، نمایان خواهد شد و نیز به یاد داشت که جلوگیری از وقوع معضلات اخلاقی (پیشگیری)، بهترین راه حل عقلانی خواهد بود و به مراتب کم هزینه‌تر از حل مشکلات اخلاقی است.

